

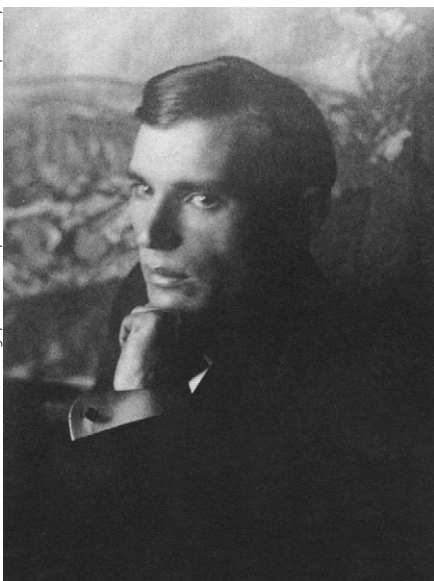
Franciaországban ebből már filmet és tévésorozatot forgattak volna: Nyomorból érkezett, késdobálásból élő tüdőbeteg festő és az őt ápoló ezredesfeleség között szövődő szerelem, katonakórházban készült aktrajzok, családi botrány, kitzasztottság az úri társaságból, itáliai utazásra cserélt vagyon. Budapest helyett a Balaton.

— Nyáry Krisztián

„RÖVIDDEL EGYBEKELÉSÜK UTÁN SZÉT KELLETT VOLNA VÁLNIOK” EGRY JÓZSEF ÉS PAULER JULISKA

1916-ban hadgyakorlat közben beszakadt a jég egy 33 éves baka alatt. Előbb tüdőgyulladást kapott, aztán a betegségtől legyengülve elkapta a tbc-t is, hetekig feküdt élet-halál között. Egry József festőt nem sokkal bevonulása előtt kezdte szá-

© Egry József Pályakezdető Művészekért Alapítvány



Egry József 1911 körül
(Bertalan Vilmos reprodukciója)

montartani a műértő közönség, szegényembereket ábrázoló, expresszionista hatásokkal mutató műveit egyre többször állították ki. Gyerekkorában hajléktalanként bolyongott a szüleivel, így testközelből ismerte a nyomort, amit képein bemutatott. Balesetének köszönhetően, hogy művészi pályája és magánélete fordulatot vett. Mivel betegségéből nem gyógyult meg, előjárói a badacsonyi hadikórházba küldték rehabilitációra. Az ideiglenes kórház nem volt valódi egészségügyi intézmény: egy vendéglőben rendezték be, az ápolószemélyzet pedig önkéntes úriasszonyokból állt. Itt gondozta a betegeket a szigoráról ismert Vízkelety ezredes felesége is. Az ezredesné – leánykori nevén Pauler Juliska – kilenc évvel volt idősebb Egrynél, és mindenben ellentéte a lábadozó bakának. A sovány, aszketikus alkatú, hallgatag festő és a gömbölyded, sokat nevető, még többet beszélő asszony mégis egyre több időt töltött egymás társaságában.

Nem sokkal később egy segédápoló taktarítás közben, ceruzával rajzolt aktképe-

ket talált Egry közlegény éjjeliszekrényén. A képek az ezredesné ábrázolták. Hogy pontosan mi történt ezután, nem tudjuk, mert Egry József évtizedekkel később született önéletrajzi vázlatában meglehetősen szűkszavúan foglalta össze a következő két év történetét: „A badacsonyi kórház botrányai. (...) Újra a kanizsai laktanyában. Felülvizsgálatok Pozsonyban. Pár hónap betegszabadság. Juliska családi, válási stb. esetei. Háború vége. Keszthelyre költözésem.” Pedig a badacsonyi botrány nagy port kavart: nem volt minden napos, hogy egy magas rangú katonatiszt jó házból való felesége úgy döntsön, egy nincstelen közlegény miatt elváljon férjétől. A válást csak hosszú idő után mondták ki, ezalatt Egry leszolgált katonai idejét, majd Pesten próbált munkát találni. A Pauler család, amelynek soraiban miniszter, egyetemi tanár és akadémikus is volt, megdöbben Juliska szándékán, és mindent megtettek, hogy megakadályozzák a duplán rangon aluli házasságot. Egry ugyanis nemcsak paraszti szármá-



© Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria

Egry József: *Kiderül*, 1931, olaj, lemezpapír, 70×87 cm | Magyar Nemzeti Galéria

zású volt, de középiskolai tanulmányait sem fejezte be. Amikor megértették, hogy az asszonyt nem lehet eltántorítani szándékától, évekre kiközösítették a családból. Egry alkalmi munkákból élő édesapja ugyancsak nem volt hajlandó tudomást venni az úri családból származó menyéről. De több jó szándékú barátjuk is úgy gondolta, hogy két ennyire különböző családi háttérű, iskolázottságú és lelki alkatú ember nem maradhat sokáig együtt. Végül 35 évig, a festő haláláig tartottak ki egymás mellett jóban-rosszban, és ebből a legtöbb időt megismerkedésük helyszínén, Badacsonyban, kettesben töltötték.

Egry József gyerekként került szegénységből a legmélyebb nyomorba. Egy Zala megyei faluban, Újlakon született 1883-ban, szülei napszámosként dolgoztak. A kislány négy-öt éves volt, amikor egy örökösödési perben kiforgatták őket kis vagyonukból, házuk is odalett. A kisemmizett apa tehetetlen dühében nekitámadt az eljáráshoz asszisztáló hatósági személyeknek, amiért hónapokra börtönbe került. Az öt menteni kívánó feleségét, mint bűnpártolót, ugyancsak lecsukták. Amikor kiszabadultak, már semmijük sem volt. Gyerekükkel együtt éveken át bolyongtak alkalmi munkát keresve, gyakran ólakban, füstös

odúkból aludtak. Az éhhalál elől menekültek Pestre, ahol egy tömegszálláson húzták meg magukat. Az apa nem bírta elviselni a nyomort, az alkoholba menekült, minden alkalmi keresményét italra költötte. Az édesanya egy Aradi utcai bérházban takarításért cserébe két szalmazsákot szerzett egy dohos, poloskás pin-celakásban, innen járt iskolába a kis Jóska. A magányos kislány, akit az iskolában társai kiközösítettek rongyos ruhái miatt, legjobban az épülő Országház előtt szerette nézni a kőfaragó munkásokat. Szobrokat és festett képeket keresett mindenütt a város utcáin, ahol napjai legnagyobb részét

töltötte, hogy addig se legyen iszákos és goromba apja szeme előtt. Mivel nem volt cipője, nem engedték be a Nemzeti Múzeum épületébe, ám amikortól szerzett egy használt lábbelit, már kedvére csodálhatta a festményeket. Hogy legyen némi pénze, kimaradt az iskolából, és inasnak szegődött egy vasbútor-kereskedőhöz, akinél székeket kellett mázolni. Festőiskolába is jelentkezett, de a tandíjat nem tudta volna kifizetni, ezért egy lépcsőházakat és üzletportálokat díszítő dekoratőr műhelyében dolgozott, majd egy közepes festő fogadta tanítványául, akinél portrérajzolás tanult.

Éjszakákat töltött pénz nélkül ligeti padokon, mert szállásán a rengeteg kiírhatatlan poloska miatt egy percet sem tudott volna aludni. Nem sok esélye volt arra, hogy idehaza megfelelő művészi képzést kapjon, így Münchenbe utazott, hogy felvételét kérje valamelyik ingyenes festőiskolába, de ott sem járt sikerrel. Végül a neves művészettörténész, Lyka Károly nézte meg a rajzait, és azonnal felismerte tehetségét. Bemutatta a fiatal festőt lapjában, és elintézte, hogy néhány képét kiállítsák a Nemzeti Szalonban. Lyka volt segítségére abban is, hogy kijusson Párizsba, és ott a legmodernebb festői irányzatokat tanulmányozhassa. A fiatal művész a francia fővárosban azonban a festőiskolák helyett mégis inkább a csavargók és nincstelének világában szerzett ismereteket. Mintha egy Rejtő-regényt olvasnánk: a festő napal Gauguin és Van Gogh képeit csodálta a múzeumokban, hajnalban és estéknél pedig hajórakodóként és kocsmái késdobló mutatványosként keresett pénzt,

amit aztán modellekre költött. A képeket azonban nem tudta eladni, még koldus modellje is jobban élt, mint ő maga. Egry és egy barátja kilátástalan helyzetükben elhatározták, hogy Afrikába mennek és beállnak az idegenlégióba, amikor egy véletlennek köszönhetően a festő sorsa újabb fordulatot vett.

Egy műgyűjtő a pesti utcán találkozott Egry édesanyjával, aki fia egyik festményét próbálta eladni. A férfi azonnal megmutatta a képeket Szinyei Merse Pálnak és Ferenczy Károlynak, akik ösztöndíjat ajánlottak fel a festőnek a Képzőművészeti Főiskolán. Mivel a műgyűjtő útiköltséget is küldött, Egry a légió helyett Budapestet választotta, és hazatért. „A főiskolán kaptam helyet, műtermet, ahol Ferenczy Károly és Szinyei korigált, látogatott úgy másfél évig. Ui. tovább nem bírtuk ki egymást. Nem bírtam azt a bizonyos száraz iskolai metódusukat” – emlékezett később. Az affér oka az volt, hogy a saját útját járó festő nem konzultált tanáraival, amikor egy kiállításra beküldte a képeit. „A főiskolát otthagytam, az ösztöndíj is megszűnt. Egyszóval alig vártam, hogy szabad levegőre jussak, mi távolabb az iskolától, külsőségektől, frázisoktól.” A kötöttségeket nem bíró művész innentől rendszeresen állított ki, s 1909-ben belépett a Nemzeti Szalonból kimaradt festők szervezetébe, a Művészházba is, amelynek választmányi tagja lett. Bár a Nyolcak festőcsoporthoz nem csatlakozott, nevét velük, a Párizst járt modernekével együtt emlegették értelmiségi körökben. De nemcsak festőként kezdték befogadni: amikor 1914-ben Ungváron járt, a város polgármestere látta vendégül otthonában. Egy ekkor készült képének modellje, Fincicky Ida, a házigazda lánya volt. Úgy tűnik, az iskolázatlan, de rendkívül intelligens fiatalember megtalálta a hangot a jó nevelést kapott kisasszonnyal, ugyan is hamarosan szerelem szövődött köztük.

Az éppen csak induló művészi karriert a világháború szakította meg. Egry Józsefet besorozták katonának, s a kanizsai laktanyában nemcsak a kiállítóterem világától került távol, hanem kedvesétől is. „Idával végleges szakítás. (...) Keserves laktanya élet. Téli gyakorlatok, kivonulások. Beszakadtam egy fagyott árokba... Kórház, betegség hónapokig” – írta naplójában. 1916 tavaszán nagybetegen érkezett meg Badacsonyba, ahová gyógykeze-

lésre küldték. Annyira gyenge volt, hogy a Hableány étteremben felállított alkalmi kórházig sem tudott elmenni a vasútállomásról, az első éjszakát a forgalmista irodájában töltötte. A beteg katonákról egy orvos mellett két ápolónő gondoskodott. Egy házasulandó korú lány, Fackh Johanna – Pöltenberg Ernő unokája – és Vízkelety Ferenc ezredes felesége. Egy fennmaradt képeslap tanúsága szerint a fiatal lány a 33 éves bakának nemcsak az egészségét, hanem a lelkét is szeretne volna megmenteni, de hiába álmodozott, a festő figyelmét más kötötte le. Egry később szűkszavúan írta meg lábadozása történetét, annál többet elárulnak azonban ekkor készült rajzai, köztük a segédápoló által később megtalált aktképek. Nem tudjuk, mindebből mennyi jutott a férj tudomására, de azt igen, hogy a 42 éves asszony egy idő után már nem dolgozott a kórházban. Unokahúga visszaemlékezése szerint ezután titokban mentek meglátogatni a beteget, s nagynénje külön kérte, hogy ne beszéljen senkinek a találkozóról.

Az 1874-ben született Pauler Júlia Szidónia családja minden szempontból a dualizmus elitjéhez tartozott, büszkéek voltak társadalmi státuszukra és nemesi címükre. Juliska, akit családjában csak Nennének becéztek, egy katonatiszthez ment férjhez a századfordulón, s hozományként egy keszthelyi villát és egy budapesti lakást adtak vele a szülei, ráadásul egy badacsonyi szőlőbirtokot, nyaralóval. Egy fiút és egy lányt szült, kislánya azonban tízéves korában meghalt. A házaspár nem élt jól, a szigorú katonaférj nem különösebben tolerálta felesége közvetlen, barátkozó, humoros természetét. Valószínűleg ettől még együtt éltek volna le életüket, ha meg nem jelenik a színen a badacsonyi kórházban lábadozó festő. A buzgó katolikus asszony minden bizonnyal nehezen egyezettte össze hitével házasságon kívüli szerelmét, de végül ő kezdeményezte a válást. Egry József később nyíltan beszélt róla, hogy eredetileg nem gondolt házasságra, mert ő sem hitte, hogy a kórházban fellobbanó szerelemből tartós kapcsolat lehet. Juliska viszont egyetlen percig sem kételkedett ebben.

Leveleikben, visszaemlékezéseikben mindketten 1917-et adták meg házasságkötésük időpontjaként az anyakönyvben szereplő 1918 helyett, ami azt mutatja, hogy már akkor együtt éltek, amikor Pau-



Pécsi József: Egry József portréja, 1920
Magyar Fotográfiai Múzeum



© Balatoni Múzeum, Keszthely

Egrý József: *Juliska (a művész felesége)*, 1936, olajpaszttel, papír, 72,5×101 cm | Balatoni Múzeum, Keszthely

ler Juliska és férje válását még nem mondták ki hivatalosan. Nemcsak a Pauler család nem akart tudomást venni gyermekük új párjáról: amikor a festő elvitte magával bemutatni jövődöbelijét Pestre, szülei szegényes lakásába, csak az édesanya volt kedves az asszonnyal, a látogatás alatt az apa végig hátat fordítva feküdt az ágyon. A katolikus egyház soha nem választotta el Juliskát előző férjétől, így csak polgári esküvőre került sor '18 nyarán. A pár Keszthelyen telepedett le a feleség négy-szobás villájában, s egy idő után magukhoz vették Egrý édesanyját is. A nyarakat Paulerék nyaralóvá alakított badacsonyi préházában töltötték. „13 éves koromig nem aludtam ágyban” – emlékezett nyomorban töltött gyerekkorára új otthonában a festő. Juliska jelentős hozományán kívül azonban egyéb bevételük nem nagyon akadt, így valójában kezdettől tisztesszegénységben éltek, nagypolgári díszle-

tek között. A jómódú asszony a következő évtizedekben minden vagyonát arra költötte, hogy férje szabadon alkothasson.

„Bizarr házasság volt. Mintha a sors kemény ellentétekkel akart volna egy játszmát” – írta róluk barátjuk, Bernáth Aurél. A pályatárs megfigyelése szerint „Juliskának és Egrýnek a házasság játékszabályai, és nem kiszámíthatatlanra is építő emberismeret jóslata szerint, röviddel egybekelésük után szét kellett volna válniok. Akár azért, mert Egrý a polgári paradicsomot, amibe került, egyéniségéhez jobban illő zord környezetre akarta volna visszacserélni, akár mert Juliska, hasonlóan Ninive asszonyához – ahogy erről Babits a Jónásban ír –, előreláthatóan gyorsan kiéli azt az ellenállhatatlan kívánságát, hogy a próféta »mord lelkét merengve szimatolja.«” Több ismerősük megemlékezett róla, mennyire különbözött egymástól az olvasott, kulturált, társasági

életet kedvelő, mulatságosan bőbeszédű feleség és az emberkerülő, kevés beszédű, intelligens, de összességében műveletlen férj. Életük végéig magázódtak egymással. Egrý a visszamaradt tüdőbetegség és a sok cigaretta miatt rekedt hangon, sokat köhögve rendszeresen dohogott valamin, Juliska pedig sok humorral, kacagva válaszolgatott neki. Visszatérő vitatéma volt köztük a vallás kérdése: az ateista művész gyakran gúnyolódott templomba járó, de az egyház szerint bűnös vadházasságban élő felesége buzgóságán, aki tudomást sem vett a szurkálódásról.

Egrý József nem csak élete párját találta meg Badacsonyan. Innentől kezdve szinte kizárólagos témája lett a balatoni természet és az itt élő egyszerű emberek. (...)

A festő sosem békült meg a múltba révedő, felszínes és szociális gondokra érzéketlen úri középosztállyal. Mikor már ismertebb művésznek számított, a Pauler



Egry József: *Visszhang*, 1936, olaj, vászon, 114×125 cm | Magyar Nemzeti Galéria

család kereste volna a társaságukat, Egry azonban sosem bocsátotta meg nekik, amit feleségével tettek. „Micsoda család?...” – jegyezte fel egy Juliskának címzett kifakadást barátjuk, Takáts Gyula. „Legalább ilyen műveletlen társaságba ne kerültem volna magával! (Szórolj szóra így!) A négy-, legfeljebb hatelemis, ösztönösen tájékozódó művész nyilatkozata és véleménye volt ez Pauler Tivadarról, a jogtudós, többszörös miniszterről, Pauler Gyuláról, a történelemtudósról, és sógoráról, Pauler Ákosról, a filozófia és logika jeles tanáráról.” (...) 1929-ben

a tüdőbeteg Egry egészségi állapota romlani kezdett, orvosa hosszabb tengerparti tartózkodást javasolt neki. Juliska gondolkodás nélkül adta el a keszthelyi villát, hogy egy hosszabb olaszországi utazás költségét előteremtse. Rómát, Pompejít és Szicíliát érintő útjuk után már Badacsonyba tértek haza. Innentől az év nagyobb részét a szőlőhegyi házban töltötték, s csak a hideg téli hónapokra utaztak fel Budapestre. Egry ekkor már a KÚT (Képzőművészek Új Társasága) elnökségi tagja volt, a progresszív festők annak ellenére egyik vezetőjüknek tekintették,

hogy csak ritkán találkoztak vele személyesen. Egry – ha tehetett – kora tavasztól késő őszig vagy badacsonyi műtermében dolgozott, vagy a vízparti stégen horgászott a kezében csodálta a tavat. „A Balaton (...) nekem mindent jelent, kiegészítője életemnek. Húsz éve festem. Nem lehet megunni soha, minden pillanatban újat mond” – vallotta. Nem viselt el semmilyen kötöttséget. „Inkább egyenek a poloskák, mint egy hétre egy hivatal” – mondta nemegyszer. Ennek megfelelően egyre több anyagi gond nehezítette mindennapjaikat.

Amikor 1933-ban meghalt Pauler Ákos, a neves filozófianár, végrendeletében hűgára egyetlen emléktárgyat sem hagyott. A temetésre hazautazó Juliska lesújtó véleményét fogalmazott meg családjáról egy férjének írt levelében: „Szinte bámulva hallgatom ezt a sok üres dolgot, aminek oly fontosságot tulajdonítanak, hála Istennek érzem, hogy az elmúlt 15 év, amit Magával töltöttem, gyökeresen megváltoztattott, és alig várom, hogy ennek az üres társaságnak hátat fordítsak.” Boldogan tért haza a nagypolgári világból a szőlőhegyre. Egry is csak hivatalos ügyeit intézni vagy kiállításai idejére látogatott a fővárosba, egyre kisebb örömmel. „Horthy Miklós kormányzó az 1938-as kiállításon a képeim előtt azt kérdezte: – Maga találta ki ezeket így festeni? Én nem így látom a természetet – mondta bizonyos nyomaték-
kal, elégedetlenül. Elképzelhetetlen, hogy nálunk az is lehetséges, miszerint az országnak egyetlen, terjedelménél fogva befogadó kiállítási épületét, a Műcsarnokot egy társaság uralja, és azzal önkényesen rendelkezik” – panaszkolta saját magának naplójában.

Ekkoriban festett *Visszhang* című képe sokkal több, mint balatoni festmény. Egy törekeny nőalakot látunk, aki egy különös, felbomló struktúrájú tájban a végtelenbe kiált. A visszaverődő hang szinte hallatszik a képen. Egry maga így fogalmazott a kép kapcsán: „A végtelenben elvesző kiáltás érdekel.” Ez a fajta festészet minden bizonnyal érthetetlen és csalódást keltő volt azok számára, akik tájképeket vártak Egry műhelyéből.

A szőlőhegy tetején álló présház menedéket jelentett a házaspárnak, mégis meg kellett válniuk tőle. A környékbeli bazaltbánya pora tovább rontotta Egry egészségét, ismét tengeri levegőt írt fel számára az orvos. Juliska eladta a szőlőt és a házat, hogy egy újabb itáliai körutat finanszírozhasson. Maradék pénzükből telket vettek Badacsony belterületén, ahol egy építész barátjuk a festő elképzelései szerint puritán, de télen is lakható műteremlakást tervezett a számukra. 1941-ben költöztek be a még épülő házba, amit innentől kezdve csak különleges alkalmakkor hagytak el. Ilyen volt 1941-ben egyházi esküvőjük Budapesten, amelyre csak Vízkelety Ferenc halála után kerülhetett sor. A festő, aki mindig gúnyolódott a vallási ceremóniakon, pontosan tudta, mennyit jelent

ez a szertartás Juliskának, így ellenkezés nélkül vezette oltár elé 67 éves feleségét. Ez a fajta feltétlen elfogadás a feleség naplójában is megjelenik. Egy bejegyzésben felpanaszolja, hogy a férje állandóan zsörtölődik valamin, majd hozzáteszi: „de hirtelen megvillant ellőttem, milyen volna az életem, ha Jóska nem lenne.”

A háborús évekre minden pénzzé tehető vagyonuk elfogyott, gyakran élelemre, tűzifára sem volt pénzüik. „Utálatos, hogy az embernek élete egyik felét nyomorban, a másik felét háborúk közt kell leélnie” – írta naplójában a festő. Elkeseredését fokozta, hogy 1942-ben a Műcsarnok igazgatója a múzeum tulajdonában lévő Egry-képeket a pincébe dobatta, hogy „haladóbb” művészeknek biztosítson teret. Pesti lakásuk, benne Egry műtermével a bombázások során leégett: 25-30 nagyobb kép, 40-50 kisebb pasztell, akvarell és rajz pusztult el benne. A festő Badacsonyban sem tudott alkotni: „Mostanában minden vágyunk a tüzelőfa és a mielőbbi béke. – Mindennap benézek a dolgozószobánkba, melyet már hetek óta nem fűthetek, és nem dolgozhatom benne. Könnyezek.” A háború végét mindketten súlyos betegen, alultápláltan éltek meg. Néhány évig úgy tűnt, hogy az új rendszerben Egry József végre megkapja majd az őt megillető elismerést. Műveit a Velencei Biennálén és Londonban is kiállították, 1948-ban pedig az első Kossuth-díjasok között szerepelt. Ezt is rezignáltan fogadta, a Kossuth-díjat például a badacsonyi stégen, horgászás közben vette át. „Pszt, harap a hal!” – csitította a lelkes kézbesítőt, és nézte tovább a vizet. Talán előre sejtette, ami 1950-ben bekövetkezett: mivel nem volt hajlandó boldogságban úszó parasztokat és munkásokat festeni, az I. Képzőművészeti Kiállításon képeit egy hátsó szobában, rossz helyre akasztották ki, és innentől kezdve ismét mellőzni kezdték. Takáts Gyula költővel közösen készített *Víztükör* című Balaton-albumát „kiadásra alkalmatlannak” nyilvánította egy állami könyvkiadó.

A mellőzöttség és a betegségek egyaránt Egry kedvét szegték, keveset festett. 1951-ben még hozzákezdett egy nagyobb munkához: a félkész maradt festményen a balatoni tájban egy csónakban ülő alak evez kifelé a képből. Nem sokkal ezután a kiújuló tbc ledöntötte a lábáról, magas lázát nem sikerült csillapítani. Felesége később így emlékezett: „Amikor a hom-

lokát megcsókoztam, hideg, áttetsző szemének ellentétéként az érzelmes értelem hangján megkérdezte: – (...) Hát nem fél a haláltól?... Nem fél a tbc-től?... – Nem!... Harminc éven át nem féltem tőle, Jóska.” Egry József nyugodtnak és boldognak látzott felesége vallomásától. Juliskát nézve halt meg, 68 éves korában. A pappal és ministránsokkal együtt mindössze kilencen kísérték utolsó útjára Badacsonyban, köztük a pályatársak, Pátzay Pál, Bernáth Aurél és Szabó Lőrinc. Felesége nem maradt sokáig egyedül a házban. Fia, Vízkelety István gazdasági tanár, mint osztályidegen elem elveszítette az állását, s öt gyerekeivel és feleségével együtt az anyjához költözött. Juliskának innentől az unokák töltötték ki a napjait. Tűzifáért, kedvezményes vonatjegyért levelezett a hatóságokkal, többnyire hiába. Még megélhette, hogy a korábban visszautasított *Víztükör* album 1955-ben mégiscsak megjelenített, de férje kései újrafelfedezésének már nem lehetett tanúja. Az egykori ezredesné, aki otthagya a jólétet a szerelméért, 83 éves korában halt meg Badacsonyban.

Források:

- Egry. (Válogatta és a bevezető tanulmányt írta Gopcsa Katalin.) Budapest, Corvina, 2005
 Egry József arcképe. (Vál. és szerk. Fodor András. A képeket vál. és jegyzeteket összeáll. Szabó Júlia) Budapest, Helikon, 1980
 Egry breviárium. (Vál. Takács Margit, szerk. és utószó Éri István.) Veszprém, Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, 1973
 Farkas Zoltán: *Egry*. Budapest, Corvina, 1969
 Fonay Tibor: *Egry József badacsonyi évei*. Veszprém, Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Egry József Emlékmúzeum Baráti Köre, 1989
 Heitler László: *Festő szívárvánnyal. (Beszélések Egry Józsefről)*. Magánkiadás, 2003
 Lánicz Sándor: *Egry József*. Budapest, Corvina Kiadó Vállalat, 1973
 Szij Béla: *Egry József munkásságának korai szakasza*. Nagykanizsa, Szikra Ny Pécs, 1972



Nyáry Krisztián *Festői szerelmek* című könyve karácsony előtt kerül a boltokba a Corvina Kiadó gondozásában. A teljes szöveg abban lesz olvasható.